

בס"ד, יום ראשון י' טבת תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת סנהדרין יב – יח (41)

א. (1) היכן חזינן שאין מעברין השנה בשני רעבון (באר היטב ההוכחה!), ומה הטעם דאין מעברין? (2) מהו הזמן הראוי לחישוב השנה, ומה הדין באופן שלא חישובו בזמן הראוי, והאם יש אופן דכן אפשר לחשב בזמן אחר? (3) באר את דברי הברייתא דאין מעברין משנה לחברתה, ולא שלש שנים זו אחר זו, ומה הראיה שהביא ר' שמעון מר' עקיבא, וכיצד נדחת הראיה? (4) האם מעברין את מוצאי שביעית, ומדוע?

ב. (1) באר את הקרא "כי אכלו את הפסח בלא ככתוב!" (2) אמאי הוצרך חזקיה להתפלל "ה' הטוב יכפר בער", ומאי קסבר מעיקרא? (3) האם טומאה בציבור הותרה או דחויה, ומה הדין ביחיד? (4) עברו ועיברו השנה בל' אדר, מה דין השנה, ומדוע?

ג. (1) איך פירשו ר' יהודה ור' יוסי (אליבא דשמואל) את הקרא ד"חג האסיף תקופת השנה", ומאי נפקא לך מינה לדינא? ומאי מסקינן בדעת ר' יהודה? (2) בהיבא שהתקופה לא תחול כרינה, האם יש אופן נוסף של תקנה חוץ מעיבור השנה, ומדוע? (3) באר את דברי ר' יוסי "ששה עשר לפני פסח מעברין, ששה עשר לפני חג אין מעברין!" והאם ששה עשר הוא בדווקא?

ד. 1) מה דעת אחרים בענין כמה תחסר התקופה ויעברו השנה, ועל איזה תקופה איירי, ומה הביאור בשיטתם? 2) מי סומך על פר העלם דבר של ציבור, וכמה הם הסומכים, ומנלן? 3) כמה בעינן כדי למיסמך סבי, וכיצד סמכינן לסבי, ולמאי מהני סמיכת סבי?

ה. 1) האם מהני סמיכה לבחור? 2) האם מהני לסמוך בחוץ לארץ? והנסמך בארץ ישראל, האם מהני לחוץ לארץ, ומנלן? 3) האם בעינן שהנסמך יהיה יחד עם הסומך, ומנלן? 4) איך מבארינן לקרא ד"לא יהיה זקן בביתך כל הימים", ומה ההכרח לפרש כן? 5) האם יש ענין להשתדל להיות נסמך, או אדרבה יש ענין להתרחק מן הרבר? 6) מהי "עריפת עגלה" דדיינין עליה בסוגיין, וכמה דיינים בעינן לה, ומנלן?

ו. 1) מה הצריך ר' אליעזר בן יעקב למדידת החלל, ומנלן? והוכח האם מתניתין פליגי עליה! 2) מה הם היכי תימצי שזקן ימרא את הסנהדרין שלא במקומם, ומה דינו של הזקן בכהאי גוונא, ומדוע? 3) בפני כמה ובפני מי פודים נטע רבעי או מעשר שני (פרט)? 4) בפני כמה פודין הקדשות, ומנלן?

ז. 1) מה הם ערכין המטלטלין, וכיצד תני במתניתין, ומהו גדר קדושתן, ובפני כמה צריך לשומן, ומדוע? 2) המקריש עבר, האם הוא קדוש. ואי נימא דהוא קדוש, בפני כמה צריך לפדותו? והאם כשבא לפדות רק את שערותיו הדין שונה? 3) לענין מה כולי עלמא מודו דכל העומד להגזז כגזוז דמי, ולענין מה כולי עלמא סברי דלאו כגזוז דמי, ולענין מה פליגי, ומאי טעמא?

ח. 1) באר את קושית אביו "ממאי דהאי וגם בעליו יומת לכמיתת הבעלים כך מיתת השור וכו'"! ומאי משנינן? (2) "שור סיני בכמה", למאי נפקא מינה, ומאי פשטינן, ואמאי לענין איש סיני לא קמבעיא ליה? (3) הארי והזאב והברדלס שהמיתו, בכמה נידונים? והאם שרי להורגם אף כשלא המיתו (פרט)? והאם נחש דינו שונה, ומדוע? (4) על ידי כמה אנשים דעברו עבודה זרה נידונות העיר כעיר הנידחת, ומהיכן ילפינן לה?

ט. 1) "אין דנין את השבת אלא בבית דין של שבעים ואחד", מהו שבת, ואמאי אינו נידון בעשרים ושלושה? (2) איך התבאר הקרא ד"כל הדבר הגדול יביאו אילך", ומה הטעם לפרש כן? (3) בכמה דנים ממון של כהן גדול, והאם בשור הדין שונה, ומדוע? (4) מה הביאור במאי דאמרינן אין הבור מתמלא מחוליתו, ולשם מה הובא בסוגיין?

י. 1) מה ילפינן מהקרא ד"ובניהו בן יהוידע על הכרתי והפלתי", ומה הם כרתי ופלתי? (2) מנלן דאין מוסיפין על העיר אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ומלך ונביא? ומאי שנא ממינוי סנהדראות לשבטים דלא בעינן מלך ונביא? ומאי שנא מכלים דאף סנהדרין לא בעי? (3) האם שרי לעשות ב' או ג' עיר הנדחת. ואם שרי, באיזה אופן שרי?

יא. 1) מהיכן ילפו רבנן דסנהדרי גדולה הוי בשבעים ואחד, ומהיכן ילפו דבעינן דומין לך, ומה דעת ר' יהודה? (2) "וישארו שני אנשים במחנה", מי הם אלו השניים, ומתי נשארו במחנה, ומדוע עשו כן? (3) מה התנבאו אלדרד ומידרד במחנה, ומה אמר יהושע למשה לעשות עמהם, ומדוע אמר כן? (4) היכי משכחת לה הטיה לחובה על פי שניים? (5) "אלא מי שיודע לטהר את השרץ", לטהר ממאי איירינן הכא, ומה דינו למסקנא?

יב. 1) האם בעיניך שכל הדיונים יבינו את דברי הבעלי דינים? 2) מי הם "דנים לפני חכמים בקרקע", ומה הביאור בשם זה, ואמאי היו רק בדרגה זו? 3) מי הוא "אמרי ביה רב", והאם בכל היכא דמוזכר בש"ס "אמרי ביה רב" הכוונה לאותו אחד? 4) כמה יהיו בעיר ותהיה ראוייה לסנהדרין, ומדוע?

יג. 1) "נמצאו דייני ישראל שבעת ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות", האם חשובון זה הוא מדויק, ומדוע? 2) באר את פלוגתת ר' מאיר ור' יהודה לענין יציאת כהן גדול אחר המיטה! 3) מאי קמשמע לן מתניתין בהא דכהן גדול דן ודנין אותו, ומאי קמשמע לן במלך דין ודנין אותו, ואמאי רק לענין כהן גדול קשיא לגמ'?

יד. 1) ההורג כהן גדול או כהן גדול שהרג בשוגג, מה דינו, ומדוע? 2) האם כהן גדול חייב להעיד עדות (פרט)? 3) מה החשש בהא שהכהן גדול או מלך ישבו בעיבור השנה? 4) בשנה מעוברת, האם תקופות השנה משתנים אחר החדשים שנקבעו, או אחר החדשים שהיו נקבעים אילו לא עיברו את השנה, ומהיכן יש להוכיח נידון זה?

בהצלחה!

תשובות למבחן סנהדרין יב – יח

א. (1) דכתיב בקרא, ואיש בא מבעל שלישה וגו', ומוכח מהקרא דאיירי אחר שהוקרב העומד, ועדיין רק השעורה ביכרה, ועל כרחק דהשנה היתה ראויה להתעבר, דאם בבעל שלישה שהוא המקום הקל ביותר בארץ ישראל לבשל הפירות לא ביכרה כי אם השעורה, על כרחק דאף בשאר ארץ ישראל לא היה לא אביב ולא פירות האילן. ובכל אופן לא עיברו את השנה, דאם עיברו, לא משכחת לה דרק בזמן העמור יבכרו השעורים, והיינו משום דהיתה שנת רעבון וכמבואר בפסוקים. והטעם דלא מעברין, היינו משום דאין ישן ומצפים לחדש שיבא ואי אפשר לאחר בחודש את העומר.

(2) הזמן הראוי הוא קודם חודש אדר. ואם חישובו קודם ראש השנה, אינו מועיל, אלא אם כן היא שעת הדחק דאז שרי לחשב אבל לא לגלות. ומדוחק שמא לא ימצאו בית דין מופלא, או מאימת המלך, אפשר לחשב אחר ראש השנה, ויודיעו מיד לגולה.

(3) רש"י ביאר דאין מעברין שנה זאת בשביל שנה הבאה, ואין מעברין ג' שנים רצופות. והוכיח ר' שמעון מר' עקיבא שכשהיה בבית האסורין עיבר ג' שנים רצופות. ודחו דרק חישוב ועיברו כל שנה בזמנה, דמפני הדוחק שרי ורק אין מגלים. ופירוש נוסף פירש רש"י, דאין לעיין כדי לעבר ג' שנים אפילו בזמנם, והוכיח ר' שמעון מר' עקיבא, ודחו, דלא סמכו על אותו מנין ושוב נימנו בזמן. והתוס' ביארו דאין מעברין משנה לחברתה, היינו חישוב. אך דחו מכח הסיפא דמשמע דרק ג' שנים אין מחשבין.

(4) לדעת תנא קמא אין מעברין, משום דמאריך עליהן זמן היתר אכילת התבואה, דהא אין מביאין פירות מחוץ לארץ משום גושה, ולרש"י היינו משום אוהל, ולתוס' רק משום מגע ומשא. ולדעת רבן גמליאל, כיון שמביאין פירות מחוץ לארץ, שרי לעבר אף מוצאי שביעית.

ב. (1) לדעת ר' יהודה היינו משום דעיבר השנה מחמת טומאה, ולרש"י היינו טומאת עבודה זרה. והתוס' הביאו מהירושלמי דנטמאו מגולגלתו של ארונה היבوسی שנמצאה מתחת למזבח. ולדעת ר' שמעון בן יהודה היינו שהשיא את הטמאים לעשות פסח שני.

(2) לדעת ר' יהודה היינו משום דאין מעברין מחמת טומאה, דטומאה הותרה בציבור. ולדעת ר' שמעון מן הדין שרי לעבר מחמת טומאה, דטומאה רק דחוויה בציבור. והוצרך להתפלל כיון שעובר ביום ל' לחודש אדר, דמעיקרא סבר דאכתי אינו ניסן ואפשר לעבר בו, ולבסוף דריש כדשמואל דכיון דכבר ראוי להיות ניסן, אין מעברין בו. ולדעת ר' שמעון בן יהודה, התפלל משום דדחאן לפסח שני שלא כדת, לפי שבזכרים היו רוב טמאים, ועם הנקיבות היו רוב טהורים. ומעיקרא סבר דנשים בראשון חובה ומצטרפות, והטמאים הוי מיעוט ונדחים לפסח שני. ולבסוף סבר דנשים בראשון רשות, ואינן מצטרפות והוי ליה טהורים מיעוט ואין נדחים לפסח שני.

(3) לדעת ר' יהודה טומאה הותרה בציבור, ולדעת ר' שמעון טומאה דחוויה בציבור. וכתבו התוס', דאין נפקא מינה בין יחיד לציבור, אלא עיקר החילוק הוא בין דבר שקבוע לו זמן שדוחה, ואפילו הוא יחיד כפר יום הכיפורים וחביתני כהן גדול, לבין דבר שלא קבוע לו זמן ואפילו הוא של ציבור, כגון שעירי עבודה זרה.

(4) לדעת עולא, אין מקדשין את החודש לומר דהוא אדר, דכיון דראוי לקובעו ניסן, קרינן ביה זה ניסן ואין אחר ניסן, אלא שותקים וכשיגיע חודש הבא יקדשוהו לשם ניסן, והנשה מעוברת. ולדעת רב נחמן שרי אף לקדש. ולא חיישינן שיבואו לזלול בחמץ בפסח, משום שיבינו דחושבנא לא סליק עד השתא.

ג. (1) חג האסיף היינו חולו של מועד של סוכות, דבעינן שיהיה בתקופת השנה והיינו בתקופת תשרי. ולר' יהודה כוליה חג בעינן, ומשום הכי, אם סיום תקופת תמוז היא ביז' לחודש תשרי, מעברין השנה. ור' יוסי סבר דסגי במקצת חג, ולהכי אף אם סיום תקופת תמוז היא בתוך ימי החג, אין מעברין, אלא אם כן תסתיים בכא' לחודש תשרי. [ומסקינן דיום תקופה מתחיל, וסגי שתתחיל תקופת תשרי לר' יהודה ביז' ולר' יוסי בכא']. ומסקינן דר' יהודה סבר דיום תקופה גומר, וכן סבר דסגי במקצת חג, ומשום הכי אם הסתיימה תקופת תמוז בכ' תשרי, מעברין.

(2) כתב רש"י, דאי משום תקופת תשרי ליכא תקנה, דהא מעיקרא מסדרים העיבורים באופן שלא אד"ו ראש, ועל כן אין תקנה בלהוסיף יום על ידי עשיית עוד חודש מעובר. ואף אין תקנה בעשיית ב' חודשים מעוברים, דהא אין מעברין ח' חודשים בשנה. אבל באופן שראש השנה עתיד לחול ביום ב', שפיר איכא תקנה על ידי הוספת חודש אחד מעובר. והתוס' כתבו בשם ר"ת, דסוגיין סברה דלא חיישינן להא דאין אד"ו ראש, ושפיר איכא תקנה בעיבור חודש אחד. ור' יוסי ור' יהודה איירי בשיעור מלמעלה למטה, וכוונתם דעד ולא עד בכלל.

(3) באופן שתקופת טבת חסרה טז' יום, ותקופת ניסן תחול רק ביז' ניסן, יוצא לפי החשבון שתקופת תשרי תחול רק בכב' תשרי באופן שאף מקצת חג אינו בתקופה החדשה, ולהכי מעברין. וכתבו התוס' דאף אם הסתיימה תקופת טבת בטו' נסין בתחילת היום או לאחר ו' שעות, נמי מעברין, דהא כיון דכל תקופה היא צ"א יום ושבעה שעות ומחצה, יוצא לפי החשבון דתקופת תשרי תחול רק בכב' תשרי. אבל אם תקופת תשרי חלה ביז' תשרי, והוא הדין ביח' וביט' ובכ', כיון דמקצת החג יחול בתקופת תשרי, אין מעברין.

ד. (1) דאם חסרו יד' יום לתקופה, מעברין. ולדעת ר' שמואל בר יצחק, איירי בתקופת ניסן, דילפינן מקרא דבעינן שיהיה תקופת ניסן בתוך ימי חידושה של לבנה של חודש ניסן. ולרש"י, חידושה של לבנה היינו עד יד' לחודש, ומשום הכי אם הסתיימה תקופת טבת ביד' לניסן, מעברין. ומסקינן דיד' הוי עד ולא עד בכלל, דאילו משום יום א' הרי אפשר להוסיף יום על ידי עיבור חודש. ולדעתו יום תקופה מתחיל. ולתוס', חידושה של לבנה היינו עד טו' לחודש, ויום תקופה גומר, ולהכי עד טו' הרי אפשר להוסיף יום על ידי עיבור חודש, אבל אם גם אחר הוספת היום התקופה תסתיים ביד', הרי טו' יהיה עדיין מתקופת טבת, דהא יום תקופה גומר. ולדעת רבינא, איירי בתקופת תשרי, וסברו דאף יום טוב הראשון של חג בעינן בתקופה חדשה, ומאי דכתיב חג האסיף היינו חג הבא בזמן האסיף. ויום תקופה גומר. והתוס' כתבו, דאף לרבינא צריך לומר דיד' הוי עד ולא עד בכלל, דהא לאחרים לא קפדינן בלא אד"ו ראש, ושפיר אפשר להוסיף יום אחד על ידי עיבור חודש.

(2) מן הסנהדרין גדולה סומכים, כדכתיב זקני העדה, והיינו המיוחדין שבעדה. ולר' יהודה בעינן חמשה, דדרשינן וסמכו תרי וזקני תרי, ואין לך בית דין שקול ולהכי מוסיפים עוד אחד. ולר' שמעון מאי דכתיב וסמכו אתי למימר דבעינן סמיכה ממש על ראש הפר, וילפינן רק מדכתיב זקני דהוי שנים, ואין בית דין שקול ומוסיפים עוד אחד. ולר' יהודה, סמיכה לא בעי קרא, משום דילפינן ראש ראש מעולה.

(3) מבואר בברייתא דבעינן שלשה. והסמיכה היא בשם, דקרינן ליה רבי, ויהבינן ליה רשות לדון דיני קנסות, אבל לענין שאר דיני ממונות, הא מסקינן דמשום נעילת דלת לא בעינן מומחין. ולענין ד' שומרים וגזילות, נמי לא בעינן סמוכין, משום דכל מילתא דשכיחי ואית ביה חסרון כיס, עבדינן שליחותיהו.

ה. (1) מצינו דר' עקיבא סמך את ר' מאיר אף שהיה בחור, אמנם לא קיבלו לסמיכתו.

2) בחוץ לארץ לא מהני סמיכה. אבל הנסמך בארץ ישראל, מהני אף לחוץ לארץ, דהא תנן דסנהדרין נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ.

3) בעינן שהנסמך יהיה עם הסומך, כדחזינן דר' יוחנן הצטער שלא עלתה בידו להסמיק את ר' שמן בר אבא, כיון שלא היה לפניו כשרצה לסומכו. וכן ר' שמעון בר זירוד לא סמך את מי שלא היה לפניו.

4) דלא יעלה בידם להסמך, דהא ליכא למימר זקן ממש, דהא כבר כתיב כל מרבית ביתך ימותו אנשים. ועל כרחק דאתי קרא למימר, דאפילו חכמים הבאים לכלל זקנה, שהאריכו ימים מחמת תורה ומעשים טובים, לא יהיה עליהם תורת זקנה להיות בסנהדרין.

5) מעיקרא סבר ר' זירא דעדיף לא להסמך, דהא אמר ר' אלעזר לעולם הוי קבל וקיים. אבל לאחר ששמע להא דאמר ר' אלעזר דאין אדם עולה לגדולה אלא אם כן נמחלו כל עוונותיו, אדרבה חיזר שיסמכוהו כדי לדעת דאכן נמחלו עוונותיו.

6) היינו מדידת החלל. ולר' יהודה בעינן חמשה, וילפינן לה מדכתיב זקניך דמשמע שניים, ומדכתיב גבי שופטיך וי"ו יתירא ילפינן עוד תרי, ואין בית דין שקול ומוסיפים עליהם עוד אחד. ולר' שמעון וי"ו יתירא לא דרש, וסגי בשלשה. ובדעת ר' אב"י מסקינן דבעינן כולה סנהדרי גדולה.

1. 1) הצריך לכל הסנהדרין, [דכתיב זקניך]. וכן למלך ולכהן גדול, דכתיב שופטיך, והיינו מלך דכתיב ביה מלך במשפט יעמיד ארץ, וכהן גדול דכתיב ובאת על הכהנים הלויים ואל השופט. ובמתניתין דקתני בשלשה ובחמישה, על כרחק דפליגא בהא אראב"י. וכן במאי דקאמר מלך וכהן גדול מוכח דפליגי, דאי איתא דאף מתניתין סברה הכי, הוי לה לפרושי לה בהדיא.

2) באופן שיצאו מלישכת הגזית לצורך הוספה על העיר, או לדעת ר' אליעזר בן יעקב, יצאו לצורך מדידת עגלה. ואף אם יצאו כל הסנהדרין, מכל מקום אין לזקן שהמרה את פיהם דין זקן ממרא, משום דכתיב "וקמת ועלית אל המקום", דילפינן דהמקום גורם. והמקום היינו לישכת הגזית, דגמירי דסנהדרין בחלקו של יהודה וסמוכה לשכינה דבחלקו של בנימין.

3) מעשר שני שדמיו ידועין, סגי באחד. אבל מעשר שני שאין דמיו ידועים, כגון שהרקיב, בעינן שלשה, ואלו השלשה יהיו לקוחות, ולדעת רש"י היינו סוחרים בקיאים בשומא. והתוס' ביארו דהיינו בפני שלשה לקוחות הרוצים לקנות. וסגי אפילו באחד נכרי. ולענין שלשה שותפין הוא ספק בגמ', ולא פשטינן. ולענין נטע רבעי כתבו התוס' דאף בדמיו ידועין בעינן שלשה משום דאדם להוט אחריו.

4) במתניתין מבואר דבעינן שלשה. ומסקינן דלא ידעינן מנלן דבעינן שלשה. ולדעת ר' אליעזר בן יעקב בעינן עשרה. ואמרינן דסבר כשמואל די' כהנים כתיבי בפרשת הקדשות, וכשם שלקרקעות בעינן עשרה, הוא הדין דאף למטלטלין בעינן עשרה.

1. 1) לדעת רב גידל אמר רב, כוונת מתניתין לאומר ערך כלי זה עלי, ואתי כר' מאיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה, והכלי קדוש לענין ערכו, וכשבא להוציאו מהקדש בעינן שלשה [כן פירש רש"י], ומבואר בגמ' דהיינו משום דלמא טעי. ולדבריו תני במתניתין "ערכין של מטלטלין". ולדעת רב חסדא, איירי במתפיס מטלטלין לערכו, וכשבא לפדותן מידי הקדש בעינן שלשה, ותני מטלטלין של ערכין. ולדעת ר' אבהו איירי במעריך עצמו ואין לו ממה לשלם, ועלה אמרינן דאי בא כהן לגבות ממטלטלין בעינן שלשה, ומסקינן דהיינו טעמא משום דגם גבי עיולי להקדש איכא למיחש דלמא טעו.

2) ברייתא מבואר דקדוש, וכיון דעבד הוקש לקרקע, דינו כקרקע דצריך לפדותן בפני עשרה. ולענין השערות, היכא דאינם עומדות להגזו, ודאי דדינם כמחובר והוי כקרקע. אך אם עומדות להגזו, והיינו דשילחו פרע וראויות להסתפר, לדעת תנא קמא, אכתי הוי כמחובר. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל הוי כתלוש ונפדה בפני שלשה. והתוס' הביאו דדעת רב לפי חד לישנא, דאין קדושה חלה על העבד.

3) לענין בעל חוב שאינו גובה ממטלטלין, כולי עלמא מודו דאינו כמחובר, דכיון דיכול לגוזום לא סמך דעתיה עליה. ולענין תרומה, כולי עלמא מודו דמחובר חשיב ואינו חייב בתרומה. ולענין שבועת מודה במקצת, וכן לענין מעילה ובפני כמה צריך לפדותו, תליא בפלוגתא. ואף דהא דאין מעילה במחובר ילפינן מתרומה, מכל מקום כיון דכתיב תמעול מעל, מרבינן ליה.

ח. 1) לרש"י הקושיה, מנלן דקרא אתי לאקושי מיתת השור למיתת הבעלים, דלמא אתי קרא לגופיה לחייב הבעלים מיתה כששורו הרג. וביארו התוס', דהשתא ליכא לאקושי, דהא לעולם מקישינן את השני לראשון, ואי לאו יתורא ליכא לאקושי את השור הראשון לבעלים שכתוב אחריו. והתוס' בפירושם השני ביארו, דמקשינן מנין דהאי קרא אתי רק לאקושי, דלמא אתי לחייב נמי מיתה לבעלים. ומשנינן, דהא כתיב מות יומת הרוצח, על רציחתו אתה הורגו ואין אתה הורגו על רציחת שורו.

2) פשטינן דאף הוא הוקש בקרא לאיש, וכשם שאיש בעשרים ושלשה, דהא מזמן יתרו כבר הקבעו סנהדראות, ומסתמא תיקן אף עשרים ושלשה לדיני נפשות, והיינו טעמא דבאיש לא מיבעיא לן, הוא הדין דשור בעשרים ושלשה. ונפקא מינה למיסבר קראי.

3) לדעת תנא קמא, בעינן עשרים ושלשה. ולדעת ר' אליעזר כל הקודם להורגו זכה. והיכא דלא המיתו, לדעת תנא קמא פשיטא דאסור להורגם. ולדעת ר' אליעזר, לריש לקיש אסור להורגם, ולתירוץ אחד בתוס' היינו דווקא היכא דקשרם בשלשלאות. ולר' יוחנן לעולם אין להם תרבות אליבא דר' אליעזר ושרי להורגם אפילו שלא המיתו. ולענין נחש, לדעת תנא קמא דינו כארי וכו'. ולדעת ר' עקיבא כל הקודם להורגו זכה, והיינו משום דהנחש מועד לעולם. ותנא קמא סבר דהנחש מועד לעולם איירי רק לענין תשלומים, או דאיירי באופן שאינו קשור בשלשלאות.

4) לדעת ר' יאשיה דווקא מעשרה אנשים עד מאה. ולדעת ר' יונתן ממאה על רובו של שבט. וביארו התוס' דנחלקו בביאור הקרא דעמוס דכתיב "עיר היוצאת אלף תשאר מאה, והיוצאת מאה תשאר עשרה" [והיינו דנחלקו האם עיר קאי רק על תשאר מאה, או גם על תשאר עשרה].

ט. 1) לרב מתנה היינו נשיא שבט, וילפינן לה מדכתיב וכל הדבר הגדול יביאו אליך, ודרשינן דהיינו דבריו של גדול. ולרבינא היינו בשבט שעבד עבודה זרה, דאף שנידונים בסקילה, מכל מקום ילפינן מדכתיב והוצאת את האיש וגו', דדווקא איש יוצא לשער עירו, אבל עיר אינה יוצאת לשער עירם אלא לסנהדרי גדולה.

2) רב אדא בר אהבה ביאר דקאי על דבריו של גדול, והיינו כהן גדול וכן נשיא. דאי על דבר קשה, הא כבר כתיב את הדבר הקשה יביאון אילי. אמנם איכא מאן דאמר דתרוויהו אדבר קשה, וחד כתיב גבי צוואה, וחד כתיב גבי עשיה. ורב אדא בר אהבה סבר, דאי חד לצוואה וחד לעשייה, הוי ליה למינקט בחד לישנא ולא בתרי לישני.

3) ילפינן מקרא דבר גדול ממש של גדול דנים בשבעים ואחד [עיין לקמן יח:], ולא כל דבריו. ולעין שור מבעיא לן, דדלמא בהקש דשור לבעלים ילפינן כל שור לפי הבעלים דידיה.

4) לרש"י היינו דבור שעקרו ממנו חוליה אינו מתמלא על ידה. והתוס' ביארו דאין הבור מתמלא מהעפר שבצידו שהוציאו ממנו כשחפרו הבור. ובשם ר"ת כתבו, דאין הבור מתמלא מנביעתו, אלא צריך להמשיך לו מים ממקום אחר. והובא בסוגיין דמהתם ילפינן דאין יוצאין למלחמת הרשות אלא על פי סנהדרין ואורים ותומים, [דאמרינן דכשבאו חכמי ישראל אל דוד ואמרו לו עמך ישראל צריכים פרנסה, וכשאמר להם צאו והתפרנסו זה מזה אמרו לו דאין הבור מתמלא מחוליתו, עד שהוצרך לומר להם לפשוט ידם בגוד, ואמרינן דנמלכו בסנהדרין ובאורים ותומים].

י. 1) לרש"י כרתי ופלתי היינו אורים ותומים, ומפרשינן לקרא דבניהו בין יהוידע היה למעלה מן האורים ותומים, וכיון דבקרא קמא נכתב אביתר אחר בניהו, על כרחך דאביתר היינו אורים ותומים. והתוס' ביארו דכרתי ופלתי היינו הסנהדרין, ואתי להוכיח דבניהו בן יהוידע זו סנהדרין, דבהאי קרא כתיב דיהוידע בן בניהו היה מן הסנהדרין, ומסתמא אף בניהו בנו הוי מן הסנהדרין.

2) דכתיב ככל אשר אני מראה אותך וכן תעשו, וילפינן דהיינו לדורות. דכתיב דמעיקרא נעשה על פי משה ששקול כסנהדרין, וכן היה מלך ונביא, הוא הדין לדורות בעינן כל הני. ולענין מינוי סנהדראות לשבטים, כיון דלא כתיב יתורא דוכן תעשו, ילפינן מינה רק לענין סנהדרין. ולענין כלים, כיון דכתיב וימשחם ויקדש אותם, דרשינן דאותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעובדה, והי גילוי דוכן תעשו לא קאי על הכלים.

3) מבואר בברייתא דג' אין עושין אבל ב' עושין. ואיכא תרי לישני בדעת רב האם דווקא בבית דין אחד אין עושין, או דאף אחר שמתו הבית דין הראשון אין עושין עוד עיר הנדחת. וכתבו התוס', דלהאי גיסא דאף בבית דין אחד לא שרי רב, מאי דאמרינן דב' עושין היינו דווקא בב' בתי דינים. אבל להאי גיסא דבב' בתי דינים שרי אפילו טובא, מאי דשרי בברייתא ב' היינו אפילו בבית דין אחד, אבל דווקא בב' מקומות. ולדעת ריש לקיש בב' או ג' מקומות שרי אפילו טובא. ולדעת ר' יוחנן אפילו במכה מקומות אין עושין משום קרחה.

יא. 1) רבנן ילפי מדכתיב ונשאו איתך במשא העם, ודרשינן אתך ואת בהדייהו. ור' יהודה דריש לה דבעינן דומין לך מנוקים מכל מום. ורבנן דרשי לדומין לך מנשאו איתך דכיב גבי יתרו, וילפינן סנהדרי גדולה מסנהדרי קטנה.

2) אלדד ומידד נשארו במחנה, ויש אומרים דהיה הוא בזמן שאמר הקב"ה למשה בזמן מינוי הסנהדרין שיטול ע"ב פיתקין ויכתוב על ע' זקן ועל ב' חלק. ואלדד ומידד התייראו שמא יצא על פיתקיהן חלק, ולא באו ליטול פיתקיהן. ולדעת ר' שמעון היה הוא בזמן שאמר הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש, דאמרו אין אנו ראויים לאותו גדולה, ועל כן נשארו במחנה.

3) לדעה אחת התנבאו משה מת ויהושע מכניס, ולדעת אבא חנין משום ר' אליעזר התנבאו על עסקי שליו, ולדעת רב נחמן על עסקי גוג ומגוג התנבאו. ויהושע אמר למשה אדוני משה כלאם, והיינו שיטיל עליהם צרכי ציבור ושוב לא תשרה עליהם שכינה משום דאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה. ולדעה ראשונה, פשיטא אמאי אמר כן, דהא חשש לכבודו של משה, ולב' הדעות האחרות, מאי דאמר כן הוא משום דלא אורח ארעא להתנבאות בזמן שמשא מתנבא, והי כתלמיד המורה הוראה בפני רבו.

4) או בגוונא שאחד מן הדיינים אמר איני יודע, דקיימא לן דאינו מן המנין, ויוסיפו עוד שניים דבכהאי גוונא לכולי עלמא עושין בית דין שקול. ואו דאיירי בסנהדרי גדולה אליבא דר' יהודה דעושין אותה בית דין שקול.

5) כתבו התוס' דאיירי לענין לטהר נבלת שרץ שאינה מטמא במשא. ואף דבסוגיין דחינן לקל וחומר מנחש, מכל מקום כן הוא הדין דאין נבלת שרץ מטמאת במשא, כדדרשינן לה בתורת כהנים מדכתיב "אותם" ודרשינן אותם במשא ואין שרצים במשא. אך אי נימא דאיירי לטהרו לגמרי, כיון דדחינן לקל וחומר, ליתא להאי דינא.

יב. 1) מבואר בגמ', דסגי בסנהדרין דרק שלשה מהן מבינים בשבעים לשון, ומבואר דלא בעינן שכל הסנהדרין יבינו את דברי הבעלי דינים. [ולענין לדבר בשבעים לשון, סגי בשנים].

2) שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנינא בן חכינאי, ור' נחמן בר יצחק הוסיף את שמעון התימני. ודנים לפני חכמים בקרקע היינו דדנים בהלכה לפני חכמים, דיושבין בקרקע ומשיבים תשובות לשאלות החכמים. וכיון שלא הגיעו לכלל זקנה, לא נסמכו אלא ישבו בקרקע.

3) מעיקרא אמרינן בסוגיין דאמרי בי רב היינו רב הונא, ולבסוף מסקינן דהיינו רב המנונא. והביאו התוס' בשם רש"י דבעלמא היינו רב הונא, אלא היכא דמוכח דאינו רב הונא, אמרינן דהוא רב המנונא. אבל התוס' כתבו דלעולם אמרי בי רב היינו רב הונא, ומאי דאמרינן בסוגיין אלא רב המנונא, היינו דלא גרסינן אמר רב הונא אמרי בי רב, אלא גרסינן אמר רב המנונא אמרי בי רב.

4) לדעת תנא קמא בעינן מאה ועשרים, כ"ג כנגד סנהדרי קטנה, ועוד ג' שורות של כ"ג תלמידים היושבים לפני הסנהדרין, ועוד עשרה בטלנים של בית הכנסת, ושני סופרים לכתוב דברי הבעלי דינים, ושני חזנים להלקות במצוות הבית דין, ושני בעלי דינים, ושני עדים ושני זוממין וזני זוממי זוממין, ועוד שנים לגביית צדקה ושלשה לחלוקת הצדקה, ועוד אחד שהוא הרופא והאומן והלבלר והמלמד תינוקות. ולדעת ר' נחמיה בעינן מאתיים ושלושים כנגד שרי עשרות. ולדעת רבי בעינן מאתיים שבעים ושבעה, והיינו דבעינן להוסיף על הדיינים היכא דאחד מהם אומר איני יודע עד שיהיו שבעים, ואליבא דרבנן דאמרי דסנהדרי גדולה הוי של שבעים ואחד, בעינן מאתיים שבעים ושמונה.

יג. 1) כתבו התוס' דלכאורה אינו מדוייק, דהא ירדו מן החשבון הממונים על העשרות והמאות וכו'. וביארו דאפשר שהממונים היו מן הזקנים שהיו למעלה מס' דהסלא היו בכלל המנין. ועוד ביארו, דדיינים היינו בעלי שררה, ושפיר אמרינן דהיו שבעת ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות שררות.

2) ביאר רש"י דר' מאיר סבר דמן המקדש לא יצא היינו שיתרחק מן הטומאה, ועל כן לא יצא עם כל העם אחר המיטה. ור' יהודה ביאר לקרא כפשוטו דמן המקדש לא יצא, ועל כן אסור בשום גווני לצאת אחר המיטה. [אמנם למסקנת הגמ', אף ר' יהודה לא ביאר הקרא כפשוטו].

3) לגבי כהן גדול, או דתני ליה אגב מלך דבעי למתני דהוא אינו דן ואינו נידון. ואו דאתי לאשמועינן דכהן גדול שהרג שוגג גולה, ולא אמרינן דכיון דאין לו תקנה לצאת מהעיר מקלט אינו גולה. ולגבי מלך צריך לכתוב שאינו דן, ומה שאין דנים אותו כתב אגב דכתב לה בכהן גדול. ועוד כתבו התוס' דסגי דאיכא חידוש בחד מילתא. ולא הקשו על מלך, משום דפשיטא דכתבו לה אגב רישא.

יד. 1) אם מינו אחר עד שנגמר דינו, שפיר גולה ויוצא במיתת הכהן החדש, וכן אם יש משוח שעבר או משוח מלחמה, גולה ויוצא במיתתם. ואם לא מינו אחר עד שנגמר דינו, גולה ואינו יוצא משם לעולם. ואף כהן גדול שגלה גולה, משום שנאמר לנוס שמה כל רוצח, ומשמע אפילו כהן גדול.

2) לענין איסורא, ודאי דחייב להעיד, דהא אין חכמה וכו'. ולענין ממון, אינו מעיד משום דאינו לפי כבודו, וילפינן מוהתעלמת דכבוד הבריות דוחה עשה. אבל להעיד לבן מלך בפני המלך, שפיר מעיד. [אמנם המלך אינו נשאר אלא בקבלת העדות, דהא תנן דאין מושבין מלך בסנהדרין].

3) לענין מלך, יש לחשוש שמא יש לו ענין לעבר השנה, לפי דנותן ממון לחיילותיו לפי שנים ולא לפי חודשים. ולענין כהן גדול יש לחוש שמא ירצה לעבר השנה כדי שלא תפריע לו צינת החורף בעת עבודות ביום הכיפורים, ולרש"י היינו מפני הטבילות, ולתוס' היינו משום שהיה עומד יחף על הריצפה.

4) מוכיחין בגמ' מהא דחיישינן גבי כהן גדול שיעבר השנה מפני הצינה, דתקופות השנה נשארות לפי החודשים שהיו ראויים להקבע. ואף דחזינן בהנהו רועים שאמרו דצריך לעבר השנה משום הצינה וגידול הפירות שראויות עדיין לשבט, לאו עלייהו סמכו, ורק הוי סייעתא בעלמא. והתוס' הוסיפו, דאם מעברים על התקופה, ודאי דהתקופות הם לפי שנת העיבור. והכא איירי היכא דעיברו מחמת אביב ופירות האילן.